

УДК 631:338.43:332.146.2

Гоменюк Марина Олександрівна

кандидат економічних наук, доцент,

доцент кафедри менеджменту

Уманський національний університет садівництва

Gomeniuk Maryna

PhD in Economics, Associate Professor,

Associate Professor department of management

Uman National University of Horticulture

ORCID: 0000-0002-7285-7746

ІННОВАЦІЙНИЙ МЕНЕДЖМЕНТ У СФЕРІ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА

INNOVATIVE MANAGEMENT IN THE AGRICULTURAL SECTOR

***Анотація.** Стаття присвячена вивченню питання щодо реалізації специфіки інноваційного менеджменту в сфері сільського господарства. У ході дослідження проведено аналіз використання методики інноваційного менеджменту у сільськогосподарській галузі України. Зазначено, що в умовах сучасності використання інноваційних принципів менеджменту є базовою складовою для розвитку сфери сільського господарства, оскільки вона є стратегічно важливою галуззю для забезпечення продовольчої безпеки України. Указано, що розвиток сфери сільського господарства на регіональному рівні є важливою складовою підвищення конкурентоспроможності галузі в цілому. Виокремлено ключові проблеми, що перешкоджають упровадженню інноваційних процесів у систему менеджменту сфери сільського господарства в Україні. Указано, що для подолання вищезазначених перешкод потрібна розробка комплексної*

програми впровадження менеджменту інновацій у сферу сільського господарства.

Розглянуто практику застосування інноваційних форм менеджменту, зокрема реалізації інноваційних управлінських стратегій у сфері сільського господарства на регіональному рівні на прикладі Черкаської області. Аналіз економічних показників сфери сільського господарства області дав змогу констатувати, що агропромисловий комплекс є одним з найбільших і важливих секторів економіки Черкащини, в якому формується основна частина продовольчих ресурсів, та має значні перспективи розвитку. Вказане засвідчує потребу у розробці нових видів діяльності та упровадження інноваційних форм управління в галузі. Зауважено, що складність реалізації інноваційного менеджменту полягає в тому, що організація інноваційної діяльності є спеціально організованим управлінським процесом, який базується на злагодженій та ефективній діяльності управлінської команди. Зазначено, що позитивними прикладами вже реалізованих напрямків менеджменту інновацій у сфері сільського господарства на Черкащині є створення унікальних торгових марок сільськогосподарської продукції та використання програми з аграрного і сільського розвитку USAID.

Визначено позитивні наслідки від реалізації проектів інноваційного менеджменту на регіональному рівні, ключовими з яких є підвищення продуктивності праці, розвиток виробництва та підвищення рівня життя мешканців сільських територій.

Ключові слова: *інновації, менеджмент, сільське господарство, регіон.*

Summary. *The article is devoted to the study of the issue of realization of the specificity of innovation management in the field of agriculture. In the course of the study, the author analyzes the use of innovative management*

techniques in the agricultural sector of Ukraine. It is noted that in today's conditions, the use of innovative management principles is a fundamental component for the development of agriculture, as it is a strategically significant industry for ensuring food security in Ukraine. It is specified that the development of the agricultural sector at the regional level is an important component of increasing the competitiveness of the industry as a whole. The key problems that impede the introduction of innovative processes in the management system of the agricultural sector in Ukraine have been distinguished. It is stated that in order to overcome the aforementioned obstacles, it is necessary to develop a comprehensive programme for the introduction of innovative management in the field of agriculture.

The practice of applying innovative forms of management, in particular, the implementation of innovative management strategies in the field of agriculture at the regional level on the example of Cherkasy region has been considered. An analysis of the economic indicators of the region's agriculture sector has made it possible to state that the agro-industrial complex is one of the largest and most important sectors of the Cherkasy region's economy, which generates the majority of food resources and has significant development perspectives. The above demonstrates the need to develop new activities and introduce innovative forms of management in the industry. It is observed that the complexity of implementing innovation management consists of the fact that the organization of innovative activity is a specially organized management process based on the coordinated and effective activity of the management team. It is stated that positive examples of already implemented areas of innovative management in the field of agriculture in Cherkasy region are the creation of unique brands of agricultural products and the use of the USAID Agricultural and Rural Development (ARD) program.

The positive effects of the implementation of innovative management projects at the regional level, the key ones being an increase in labor

productivity, development of production and improvement of living standards of rural residents have been identified.

Key words: *innovation, management, agriculture, region.*

Постановка проблеми. Використання інноваційних принципів менеджменту, в умовах сучасності, є базовою складовою для розвитку будь-якої галузі економіки країни. Сфера сільського господарства не є виключенням, оскільки вона є стратегічно важливою галуззю для забезпечення продовольчої безпеки країни, зокрема в Україні.

Важливість застосування інноваційних принципів управлінської діяльності у сільськогосподарській галузі обумовлюється тим, що дана галузь є критично залежною від зовнішніх та внутрішніх загроз, як то природні явища, різні форс-мажорні обставини, економічна криза, війна тощо. У зв'язку з цим, реалізація інноваційних принципів менеджменту у сфері сільського господарства має стати пріоритетним напрямом економічного розвитку України. Указаний аспект обумовлює актуальність дослідження та потребує більш ґрунтовних наукових розвідок із даного питання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вивченню питання використання інновацій у процесі управлінської діяльності у різних галузях економіки, зокрема й у сфері сільського господарства, присвячено багато праць українських та зарубіжних дослідників. Так, наприклад, вперше поняття інноваційної діяльності дослідив Й. Шумпетер і класифікував інновації за критеріями новизни [1, с. 150-154]. За теорією Б. Твісса інновація є процесом, у якому винахід або ідея набуває економічного змісту [2, с. 37].

Л. Кустріч вказує, що «Інноваційний шлях розвитку є одним із головних факторів формування конкурентоспроможного сільськогосподарського виробництва, забезпечення економічного

зростання і соціального прогресу нашої країни. В умовах економічних трансформацій сільськогосподарської галузі України зростає значення інноваційної діяльності, яка охоплює наукові дослідження й розробки та використання нововведень у господарській сфері» [3, с. 36].

«Одним із шляхів підвищення ефективності сільськогосподарського виробництва є інноваційна діяльність. ...Інновації призводять до збільшення обсягів виробництва, підвищення урожайності сільськогосподарських культур та продуктивності тварин, раціонального використання виробничих ресурсів» зазначає Б. Хахула [4, с. 80].

В. Ковтун відмічає, що «Інноваційні впровадження у аграрне виробництво у ринкових умовах є вирішальним чинником ефективного розвитку й нарощування обсягів продукції. Вони зумовлюють якісні зміни технологій виробництва, в його структурі, переоцінку системи мотивації. Інноваційна стратегія їх розвитку включає використання науково-технічних досягнень у сфері організації управління, техніки й технології та комплексний підхід до інноваційної діяльності» [5, с. 74].

«Залучення інновацій та інноваційних засобів у процес функціонування сільськогосподарських підприємств може підвищити конкурентоспроможність та поліпшити інвестиційну привабливість агропромислового комплексу на міжнародній арені» вважають В. Осецький Л. та В. Куліш [6, с. 55].

М. Дмитрасевич підкреслює необхідність втілення інновацій у сучасному сільському господарстві задля забезпечення продовольчої безпеки країни та розвитку конкурентних переваг на внутрішньому та міжнародному ринках і зазначає, що «Сільгосптоваровиробники потребують знань з аграрного менеджменту та маркетингу, передових технологій у сільському господарстві, консультацій щодо ведення прибуткового господарювання, а сільські громади – обізнаності у

можливих шляхах розбудови соціальної інфраструктури сільських територій» [7].

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Беручи до уваги кризові явища, з якими, наразі, зіштовхнулася українська економіка, проблема формування інноваційної складової менеджменту у сфері сільського господарства, набула особливої актуальності. Зважаючи на недостатню науково-методичну розробленість питань виходу з кризових ситуацій у сфері сільського господарства, виникає потреба у дослідженні інноваційних аспектів системи управління, зокрема застосування нових форм та методів менеджменту на регіональному рівні.

Ціль статті – визначення дієвих форм та методів управлінської діяльності з метою розвитку сільськогосподарської галузі України. Зважаючи на ціль статті, основним завданням дослідження є вивчення практики застосування інноваційних форм менеджменту у сфері сільського господарства на регіональному рівні.

Виклад основного матеріалу дослідження. Інноваційний менеджмент у сфері сільського господарства – це комплекс інноваційних заходів, метою якого є отримання економічного ефекту від реалізації продукції та послуг галузі, а також збільшення прибутку внаслідок комерціалізації наукових та (або) науково-технічних результатів.

Розвиток сфери сільського господарства на регіональному рівні є важливою складовою підвищення конкурентоспроможності галузі в цілому. За існуючих умов економіки, застосування принципів інноваційного менеджменту стимулює розробку креативних управлінських рішень, особливо у форматі інтеграції та комбінування різних процесів економічної та господарської діяльності.

Наразі, можемо виокремити ключові проблеми, що перешкоджають упровадженню інноваційних процесів у систему менеджменту сфери сільського господарства в Україні:

– рівень технологізації виробництва та технічного оснащення більшості підприємств галузі перебуває на низькому рівні, що ускладнює модернізацію виробництва та впровадження інновацій;

– юридична колізія у нормативно-правовому полі. Указане стосується неврегульованості питання щодо організаційно-економічних умов діяльності в галузі, зокрема не визначено рівень податкової ставки при використанні інноваційно-технологічного обладнання та процесів виробництва, що не дозволяє активно впроваджувати інноваційні механізми.

Для подолання вищезазначених перешкод потрібна розробка комплексної програми впровадження менеджменту інновацій у сферу сільського господарства.

З метою аналізу практики застосування інноваційних форм менеджменту у сфері сільського господарства та визначення можливостей реалізації інноваційних форм управлінської діяльності на регіональному рівні, нами було обрано Черкаську область.

Черкащина відноситься до регіону, в якому виробляється значна частина сільськогосподарської продукції України (Табл. 1). По обсягу валової продукції область займає п'яте місце серед регіонів України і виробляє 6,1% загальнодержавного обсягу, хоча користується 3,5% площ сільськогосподарських угідь [8].

Агропромисловий комплекс є одним з найбільших і важливих секторів економіки Черкаської області, в якому формується основна частина продовольчих ресурсів, та має значні перспективи розвитку. Площа сільськогосподарських угідь в області складає майже 1,5 мільйона гектарів (або 3,5% угідь України).

В області здійснюють виробничу діяльність: 573 сільськогосподарських підприємств; 1401 фермерське господарство; 94

сільськогосподарських кооперативів; 201 тис. особистих селянських господарств.

Таблиця 1

Індекси сільськогосподарської продукції у господарствах усіх категорій за регіонами України^{*,,***}**

Територія	Продукція сільського господарства			У тому числі					
				продукція рослинництва			продукція тваринництва		
	2018	2019	2020	2018	2019	2020	2018	2019	2020
Україна	108,2	101,4	89,9	110,2	101,8	87,9	101,2	100,2	97,5
області									
Вінницька	110,6	101,1	85,2	113,5	94,5	78,2	103,1	120,0	100,6
Волинська	103,1	101,3	100,4	106,2	102,9	101,4	97,1	98,2	98,3
Дніпропетровська	102,7	110,0	85,7	104,9	113,2	81,5	96,2	99,9	100,4
Житомирська	111,8	100,9	95,3	114,5	102,9	95,1	102,8	93,6	96,0
Закарпатська	106,9	100,9	96,5	105,3	94,0	101,2	108,8	109,1	91,8
Запорізька	85,6	129,5	88,4	83,7	137,4	87,8	96,4	92,5	92,8
Івано-Франківська	101,3	97,2	103,5	101,0	94,2	105,9	101,7	101,6	100,3
Київська	123,9	91,7	83,9	129,1	94,0	78,0	113,9	86,8	98,0
Кіровоградська	120,6	107,6	70,5	123,8	108,5	67,5	100,6	100,7	96,2
Львівська	103,6	100,8	104,4	104,0	102,9	106,1	102,7	96,4	100,5
Миколаївська	106,1	107,0	76,1	108,0	108,1	74,2	94,2	99,1	91,3
Одеська	101,1	88,4	61,0	102,0	88,2	56,7	94,3	90,2	96,6
Полтавська	123,8	95,7	88,8	130,6	95,1	87,8	96,1	99,1	94,0
Рівненська	102,5	99,4	103,0	104,3	100,8	105,3	97,6	95,3	96,1
Сумська	111,3	100,0	103,7	112,9	100,3	104,4	102,1	98,2	98,9
Тернопільська	103,8	97,8	100,0	104,4	96,8	99,4	101,4	102,2	102,6
Харківська	106,1	102,5	98,0	106,9	102,3	99,0	101,9	103,6	92,8
Херсонська	100,5	104,7	94,6	100,8	107,0	94,8	99,2	91,4	93,7
Хмельницька	102,5	97,0	97,4	104,1	96,4	97,7	96,0	100,0	96,0
Черкаська	122,8	97,7	78,7	135,7	94,6	69,2	100,6	104,8	98,6
Чернівецька	105,1	95,6	99,8	107,8	94,0	100,6	99,2	99,4	97,8
Чернігівська	111,1	97,8	102,9	113,2	97,7	104,3	98,1	98,4	93,0

*дані обраховано у відсотковому відношенні до попереднього року.

**до розрахунків не бралися дані тимчасово окупованих територій України.

***Джерело: [9].

За попередніми статистичними даними індекс валової продукції сільського господарства у всіх категоріях господарств за 2020 рік склав 75,6 відсотків до 2019 року, в тому числі у сільгоспідприємств – 71,3%, у господарствах населення – 94,3%. За січень-листопад 2020 року індекс склав 74,9%, за 2019 рік – 97,7%. У 2019 році в області вироблено

валової сільськогосподарської продукції 5,9% від загальнодержавного виробництва – 5 місце серед областей України. За показником виробництва на одну особу Черкащина займала 3 місце по Україні. У товарній структурі зовнішньої торгівлі Черкащини за січень-листопад 2020 року експорт продукції агропромислового комплексу займав 80,8% і складав 602,2 млн. дол., позитивне сальдо склало 544 млн. дол. [10].

Загалом можна констатувати що, Черкащина має високий потенціал для економічного розвитку: унікальні природні ресурси території, розвинена матеріально-технічна база, різноманітність форм господарювання, юридичне, наукове та освітнє підґрунтя. Вказане засвідчує потребу у розробці нових видів діяльності та упровадження інноваційних форм управління в галузі. Водночас, інноваційний менеджмент є своєрідною формою упровадження новітніх технологій, які забезпечують: інтенсифікацію діяльності у сільському господарстві, засновану на використанні високих технологій; розвиток інфраструктури; навчання та підвищення рівня кадрового потенціалу; високу інвестиційну активність тощо.

Основним інструментом упровадження управлінських інновацій у сферу сільського господарства є об'єкти державної підтримки інноваційної діяльності. Серед інституцій, які забезпечують інноваційні процеси галузі, слід виокремити організації, що забезпечують науково-дослідну діяльність у сфері інновацій, виробників та постачальників продукції (сільське господарство, переробка сільськогосподарських продуктів) та організації з управління інноваціями.

Разом з тим, слід зауважити, що складність реалізації інноваційного менеджменту полягає в тому, що організація інноваційної діяльності є спеціально організованим управлінським процесом, який базується на злагодженій та ефективній діяльності управлінської команди. Головним завданнями якої є: визначення мети стратегічних інновацій; розробка

механізму упровадження та реалізації інновацій; відпрацювання пілотних інноваційних проектів; контроль над впровадженням інноваційних процесів, масштабування пілотних проектів.

Наразі, Стратегія розвитку Черкащини на 2021-2027 роки є основним інструментом у якому відображено принципи реалізації інноваційної діяльності у сфері сільського господарства області. Стратегічними інноваційними напрямками у Стратегії визначено: інноваційні агротехнології, глибока переробка продукції сільського господарства, висока якість продуктів харчування; розвиток ІТ-галузі та інформаційно-комунікаційних технологій [11].

Одним з напрямків забезпечення продовольчої безпеки України є регіональний розвиток територій, зокрема інноваційний розвиток Черкаської області, як однієї з лідерів з виробництва сільськогосподарської продукції. Механізмами досягнення цієї мети є: збільшення виробничих площ та площ посіву, модернізація обладнання, впровадження наукомістких технологій, підвищення врожайності, підвищення рівня рентабельності продукції, покращення кадрових характеристик персоналу, підвищення рівня життя на селі тощо.

На нашу думку, при розробці та реалізації інноваційних управлінських стратегій у сфері сільського господарства доцільно дотримуватися дієвих практичних кроків, запропонованих членами міжнародної організації U-LEAD with Europe, які є радниками з впровадження державної регіональної політики в Україні [5] (Табл. 2).

Таблиця 2

Порівняння принципових засад реалізації державної регіональної політики в Україні за даними U-LEAD with Europe

Традиційне	Перспективне
Одноособове керівництво	Партнерство, зв'язки з громадськістю
Вирішення проблем власними силами	Спільне з іншими регіонами (громадами) вирішення проблем
Залучення зовнішнього інвестора	Розвиток місцевого бізнесу

Ініціатива карається	Заохочення лідерства
Проблему вирішуємо, збільшуючи штат, добудовуючи приміщення	Проблему вирішуємо у проектний спосіб
Планування в межах 1 бюджетного року	Середньострокове та довгострокове (стратегічне) планування
Постійне фінансування програм	Конкурсне фінансування проектів

Джерело: складено автором за даними [12]

Упровадження методики менеджменту інновацій на Черкащині реалізується на основі формату проектного управління та міжвідомчої взаємодії. Розвиток сфери сільського господарства є міжвідомчим завданням, тому інноваційні проекти у даній галузі вимагають системного та комплексного супроводження з боку органів виконавчої та місцевої влади.

«На регіональному рівні основним напрямом забезпечення ефективного розвитку сільськогосподарських підприємств повинна стати реалізація інноваційних проектів у сільськогосподарських підприємствах, які забезпечать перехід на нові технології виробництва сільськогосподарської продукції. Для забезпечення економічної ефективності сільськогосподарських підприємств доцільно використовувати інноваційну стратегію розвитку, суть якої полягає у прискореному переході на нові інтенсивні технології сільськогосподарського виробництва і тісній співпраці з науковими установами» [3, с. 40].

Одним із вже реалізованих напрямків менеджменту інновацій у сфері сільського господарства на Черкащині є створення унікальних торгових марок сільськогосподарської продукції, які відомі на ринку – ТМ «Гордій» (м. Умань), ТМ «Звени Гора» (м. Звенигородка), Волошкове поле (м. Черкаси), ТМ Верес (м. Канів), ТМ Супой (м. Черкаси), Олійний завод Красно гірський (с. Антипівка Золотоніський район) та інші.

З метою подальшого розвитку інноваційного менеджменту у даному напрямку реалізації потребують інноваційні проекти у сфері дизайну

продукції, розробки торгових марок, логістики та просування продуктів тощо.

Ефективним є використання деякими сільськогосподарськими підприємствами Черкащини (ТОВ «Гранекс-Черкаси», СТОВ «Агрофірма «Агрорось», ДП «Умань-Агро») програми з аграрного і сільського розвитку (АГРО) USAID, яка пропонує інноваційні рішення щодо удосконалення допоміжних функцій у агросекторі (доступ до фінансування, іригація, агро-лабораторні послуги, впровадження систем якості і безпечності продукції), а також покращення нормативно-правової бази (насамперед, що стосується впровадження справедливого та прозорого ринку сільськогосподарських земель та зменшення корупції у агросекторі).

Кожен напрямок роботи (АГРО) USAID містить в собі освітній компонент, чи то тренінги і семінари з кращих виробничих практик, нових технологій, рецептур та міжнародних стандартів якості та безпечності виробництва, бізнес планування, чи демонстраційні відеоролики і кейси, чи спеціальне навчання для представників вразливих груп. Окрім навчання і консультацій, Програма (АГРО) USAID пропонує низку конкурсів на отримання співфінансування як на налагодження процесів на агропідприємствах і сервісних організаціях, так і на закупівлю обладнання [13].

Отже, провівши аналіз використання нових форм та методів менеджменту у сфері сільського господарства на регіональному рівні, можна констатувати, що застосування інноваційної методики управління в галузі забезпечить вирішення завдань щодо:

– швидкої адаптації до негативних викликів сьогодення, спричинених дестабілізацією внутрішнього та зовнішнього середовища діяльності, шляхом побудови гнучких ділових процесів;

- підвищення рівня ефективності використання ресурсів у ділових процесах для мінімізації витрат;
- скорочення виробничого циклу виготовлення та продажу товарів шляхом знаходження оптимальної послідовності виконуваних функцій;
- удосконалення фінансових потоків та зростання прибутку внаслідок складання раціональних схем взаємодії між учасниками ринку;
- вирощування високоякісної продукції та розробки інноваційних послуг.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Реалізація проектів інноваційного менеджменту на регіональному рівні сприятиме підприємствам сфери сільського господарства регіону в: утриманні існуючих та досягненні нових лідерських позицій; покращенні технічної бази та удосконаленні технологічних можливостей виробничих процесів; підвищенні рівня якості та унікальності сільськогосподарської продукції, що дасть змогу виходу на міжнародний ринок; покращенні логістичних зв'язків та розвитку логістичної інфраструктури; розширенню взаємодії та інтеграції між сільськогосподарськими підприємствами, тощо.

Реалізація інноваційної діяльності у системі менеджменту підприємств сфери сільського господарства дасть змогу вирішувати ключові проблеми підвищення продуктивності праці, розвитку виробництва та підвищення рівня життя мешканців сільських територій тощо.

Література

1. Schumpeter J.A. The Theory of Economic Development: An Inquiry into Profits, Capital, Credit, Interest, and the Business Cycle. Cambridge: Harvard Economic Studies, 1934. 255 p.
2. Twiss B.C. Managing technological innovation. London: Longman, 1980. 240 p.

3. Кустріч Л.О. Економічна оцінка впровадження інноваційних стратегій у діяльність підприємств сільського господарства. *Інвестиції: практика та досвід*. 2018. № 1. С. 36-40.
4. Хахула Б.В. Інновації, як чинник прискорення науково-технічного прогресу в аграрному секторі України. *Агросвіт*. 2022. № 9-10. С. 80-85.
5. Ковтун В. Стан та перспективи розвитку інноваційної діяльності сільськогосподарських підприємств. *Таврійський науковий вісник*. Серія: Економіка. 2021. № 6. С. 73-80.
6. Осецький В.Л., Куліш В.А. Інноваційна індустріалізація в агропромисловому комплексі України. *Економіка АПК*. 2020. № 4. С. 54-65
7. Маркіян Дмитрасевич про важливість передових технологій та інновацій у сільському господарстві. Міністерство аграрної політики та продовольства України. *Урядовий портал*. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/markiyan-dmitrasevich-pro-vazhlivist-peredovih-tehnologij-ta-innovacij-u-silskomu-gospodarstvi> (дата звернення: 25.02.2023).
8. Сільське господарство Черкащини. Статистичний збірник, 2015. Головне управління статистики у Черкаській області. URL: http://www.ck.ukrstat.gov.ua/source/arch/2016/zb_sg_15.pdf (дата звернення: 25.02.2023).
9. Статистичний збірник «Сільське господарство України». Держстат України, 1998-2022. *Офіційний сайт*. URL: https://ukrstat.gov.ua/druk/publicat/Arhiv_u/07/Arch_sg_zb.htm (дата звернення: 25.02.2023).
10. Стан розвитку агропромислового комплексу Черкаської області. Черкаська обласна державна адміністрація. *Офіційний сайт*. URL: <https://ck-oda.gov.ua/ahropromyslovyj-kompleks/> (дата звернення: 25.02.2023).

11. Прийнято стратегію розвитку Черкащини на 2021-2027 роки. Департамент регіонального розвитку Черкаська ОДА. *Офіційний сайт*. URL: <http://strategy2027-ck.gov.ua/2020/09/11/pryjnyato-strategiyu-rozvytku-cherkashhynu-na-2021-2027-roky/> (дата звернення: 25.02.2023).
12. Підготовка регіональних стратегій розвитку на період до 2027 року та планів заходів з їх реалізації. Департамент регіонального розвитку Черкаська ОДА. URL: https://drive.google.com/file/d/12U_aPkEJpP5YBrL2hkNwZP3cMpNcDnaS/view (дата звернення: 25.02.2023).
13. Програма USAID АГРО представила проекти для мікро-, малих і середніх агропідприємств. Черкаська обласна державна адміністрація. *Офіційний сайт*. URL: <https://ck-oda.gov.ua/novyny-cherkaskoyi-oblasti/programma-usaid-agro-predstavila-proekti-dlya-mikro-malix-i-serednix-agropidpriyemstv/> (дата звернення: 25.02.2023).

References

1. Schumpeter J.A. The Theory of Economic Development: An Inquiry into Profits, Capital, Credit, Interest, and the Business Cycle. Cambridge: Harvard Economic Studies, 1934. 255 r.
2. Twiss B.C. Managing technological innovation. London: Longman, 1980. 240 p.
3. Kustrich L.O. Ekonomichna otsinka vprovadzhennia innovatsiinykh stratehii u diialnist pidpriyemstv silskoho hospodarstva. Investytsii: praktyka ta dosvid. 2018. № 1. S. 36-40.
4. Khakhula B.V. Innovatsii, yak chynnyk pryskorennia naukovo-tekhnichnoho prohresu v ahrarnomu sektori Ukrainy. Ahrosvit. 2022. № 9-10. S. 80-85.

5. Kovtun V. Stan ta perspektyvy rozvytku innovatsiinoi diialnosti silskohospodarskykh pidpryiemstv. Tavriiskyi naukovi visnyk. Seria: Ekonomika. 2021. № 6. S. 73-80.
6. Osetskiy V.L., Kulish V.A. Innovatsiina industrializatsiia v ahropromyslovomu kompleksi Ukrainy. Ekonomika APK. 2020. № 4. S. 54-65
7. Markiian Dmytrasevych pro vazhlyvist peredovykh tekhnolohii ta innovatsii u silskomu hospodarstvi. Ministerstvo ahrarynoi polityky ta prodovolstva Ukrainy. Uriadovi portal. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/markiyan-dmitrasevich-pro-vazhlyvist-peredovih-tehnologij-ta-innovacij-u-silskomu-gospodarstvi> (date of application: 25.02.2023).
8. Silske hospodarstvo Cherkashchyny. Statystychnyi zbirnyk, 2015. Holovne upravlinnia statystyky u Cherkaskii oblasti. URL: http://www.ck.ukrstat.gov.ua/source/arch/2016/zb_sg_15.pdf (date of application: 25.02.2023).
9. Statystychnyi zbirnyk «Silke hospodarstvo Ukrainy». Derzhstat Ukrainy, 1998-2022. Ofitsiinyi sait. URL: https://ukrstat.gov.ua/druk/publicat/Arhiv_u/07/Arch_sg_zb.htm (date of application: 25.02.2023).
10. Stan rozvytku ahropromyslovoho kompleksu Cherkaskoi oblasti. Cherkaska oblasna derzhavna administratsiia. Ofitsiinyi sait. URL: <https://ck-oda.gov.ua/ahropromyslovyj-kompleks/> (date of application: 25.02.2023).
11. Pryiniato stratehiiu rozvytku Cherkashchyny na 2021-2027 roky. Departament rehionalnoho rozvytku Cherkaska ODA. Ofitsiinyi sait. URL: <http://strategy2027-ck.gov.ua/2020/09/11/pryjnyato-strategiyu-rozvytku-cherkashhyny-na-2021-2027-roky/> (date of application: 25.02.2023).
12. Pidhotovka rehionalnykh stratehii rozvytku na period do 2027 roku ta planiv zakhodiv z yikh realizatsii. Departament rehionalnoho rozvytku

Cherkaska

ODA.

URL:

https://drive.google.com/file/d/12U_aPkJpP5YBrL2hkNwZP3cMpNcDnaS/view (date of application: 25.02.2023).

13. Prohrama USAID AHRO predstavyla proekty dlia mikro-, malykh i serednikh ahropidpriemstv. Cherkaska oblasna derzhavna administratsiia. Ofitsiinyi sait. URL: <https://ck-oda.gov.ua/novyny-cherkaskoyi-oblasti/programa-usaid-agro-predstavila-proekti-dlya-mikro-malix-i-serednix-agropidpriemstv/> (date of application: 25.02.2023).